Dievs palīdz!

Egona Šmita stāsts
Amandas Krūmiņas ilustrācijas

Latviešiem ir pasakas par šķavāšanu jeb šķaudīšanu. Viena no tām ir par velnu, kas gribēja iegūt līgavas dvēseli, — katru reizi, kad velns uzkāpa līgavai uz kājas, viņai bija jāšķavā. Velns bija sarunājis ar zagli, ka

tas katru reizi teikšot: ,,Velns, rauj līgavas dvēseli!" Taču zaglim kļuva līgavas žēl un viņš ik reizes sauca: ,,Dievs palīdz!"

Pasakas un ticējumi, kas saista šķaudīšanu ar velniem un citiem ļauniem radījumiem, ir ne tikai latviešiem, bet arī daudzām citām tautām. Gandrīz visur priecīgs ,,Dievs palīdz!" sola glābiņu no velniem vai dēmoniem.

Novēlēt dievpalīgu cilvēkam, kas šķavā, ir paradums, kas esot radies 6. gadsimtā pēc Kristus dzimšanas. Toreiz Itālijā plosījās mēris. Pāvests Gregorijs Lielais pavēlēja visiem — slimiem un veseliem — lūgties, piesaucot Dievu, jo lūgšanas palīdzēšot izdzīt ļaunos

slimību garus, kas liek sevi manīt, cilvēkam šķaudot.

Senajā Persijā ļaudis ticēja, ka šķavas ir troksnis, ko rada ļauns gars, atstādams cilvēka ķermeni. Persieši arī ticēja, ka šķaudīšana esot troksnis, ko rada sātana spārni, ļaunajam garam lidinoties virs šķaudītāja galvas.

16. gadsimtā bija ieradums slimniekus atlaist no slimnīcas vai

pārtraukt ārstēt mājās slimojošos slimniekus, tiklīdz tie bija nošķaudījušies trīs reizes. Toreiz ticēja, ka trīs šķavas nozīmē ātru un vieglu atveseļošanos.

Senāk Latvijā ticēja, ka, cilvēkam nošķaudoties trīs reizes pēc kārtas, viņš drīkst kaut ko vēlēties. Šodien, cilvēkam šķaudot, pārējie viņam

novēl "Uz veselību!". Latviešu tautas ticējumos šķaudīšanai katrā nedēļas dienā ir sava nozīme. Ja šķauda: pirmdienā — tu dabūsi dāvanu, otrdienā — tev būs jāraud, trešdienā — kāds tevi mīl, ceturtdienā — kāds tevi slavē, piektdienā — tu saslimsi, sestdienā — tas, ko tu tanī brīdī domā, piepildīsies, svētdienā — tev būs ciemiņi.

Apčī! Apčī! Apčī!

Dievs palīdz! Uz veselību!

****

Skolotāju / vecāku lapa

Virsraksts: Dievs palīdz!
Autors: Egons Šmits
Ilustrators: Amanda Krūmiņa

Līmenis

LIX: 45
Valodas līmenis: B1
Piemērotais vecums: 5.-8. klase

Vārdu saraksts

Paplašinātais vārdu krājums

atveseļoties *to regain health*
dēmons *demon*
dievpalīgs *God's help*
dvēsele *spirit*
gadsimts *century*
gars *spirit*
glābiņš *salvation*
iegūt *to gain*
izdzīt *to drive out*
kļūt žēl (kāda, kaut kā) *to pity someone*
līgava *bride*
novēlēt *to give good wishes*
paradums *habit*
pavēlēt *to order*
piepildīties *to become reality*
sātans *satan*
slavēt *to praise*
solīt *to promise*
šķavas, šķaudīšana *sneeze*
šķavāt / šķaudīt *to sneeze*
velns *devil*
zaglis *thief*

Dažādi izteicieni

„Dievs palīdz!" *"God bless you!"*
likt sevi manīt *allow to be seen*
mēris plosās (plosīties) *to be in an epidemic of the plague*
Pāvests *the Pope*
Persija *Persia*
pēc Kristus dzimšanas *A.D.*
„Velns, rauj līgavas dvēseli!" *"Let the devil take the bride's soul"*

Pārrunu jautājumi

Pārrunu jautājumi pirms lasīšanas

- Kā izklausās šķavas? Atdariniet dažāda veida šķavas!
- Ko saka, kad kāds šķauda?
- Kas jādara, ja nāk šķavas? Kāpēc nav labi neapsegt muti un degunu, kad šķauda?

Pārrunu jautājumi pēc lasīšanas

- Kā skan latviešu pasaka par velnu? Kā zaglis palīdzēja līgavai?
- Kāpēc, jūsuprāt, ļaudis senos laikos domāja, ka velns ir saistīts ar šķavām?
- Kas ir mēris? Kādos apstākļos senos laikos radās mēris? Kur šodien ir mēris?
- Vai tu tici, ka šķavas nes laimi? Pārrunājiet ticējumus par šķaudīšanu katrā nedēļas dienā!

Nodarbības stundā

1. Skolēni izpilda 5. uzdevumu, kuŗā jāizsaka trīs vēlēšanās. Skolotājs pie sienas piestiprina lielas papīra loksnes. Skolēni sadalās pa pāriem, un viens otram izstāsta savas vēlēšanās. Kad tas izdarīts, skolēni atrod sev citus pārus. Kad skolēni satikušies visās iespējamās kombinācijās, viņi raksta savas vēlēšanās uz lielajām papīra loksnēm, sadalot tās pa tēmām, piemēram, vēlēšanās par bagātību, par slavu utt.

Uzdevumi / Darba lapas

1. Krustvārdu mīkla ar sejas daļu nosaukumiem: https://www.armoredpenguin.com/crossword/Data/2019.10/0810/08105202.199.pdf
2. Apgūsti sejas daļu nosaukumus! - 3. uzdevums
3. Savieno lietvārdus! - 4. uzdevums
4. Teicieni - 6. uzdevums

Rakstu darbi

1. Latviešu pasaku velni un pasaules velns - 1. uzdevums
2. Vingrinies rakstīt nedēļas dienu nosaukumus! - 2. uzdevums
3. Vēlēšanās - 5. uzdevums

Atbildes

6. uzdevumam

A. Latvija
B. Vācija
C. Arābu valstis
D. Indija
E. Krievija
F. Ķīna
G. Francija
H. Amerika
I. Dienvidamerika
J. Itālija
K. Portugāle
L. Austrumāfrika

Latviešu pasaku velni un pasaules velns

Kreisajā attēlā redzami latviešu pasaku velni, labajā – attēlots modernās pasaules velns. Uzraksti 4 teikumos, ar ko šie tēli atšķiras!

Vingrinies rakstīt nedēļas dienu nosaukumus!

Nedēļas dienu nosaukumi latviešu valodā veidoti no skaitļa vārda un vārda "diena". Vingrinies šos nosaukumus rakstīt pareizi! Uzraksti katru nedēļas dienas nosaukumu trīs reizes!

pirmā + diena = pirmdiena

pirmdiena _____ _____

_____

otrā + diena = otrdiena

otrdiena _____ _____

_____

trešā + diena = trešdiena

trešdiena _____ _____

_____

ceturtā + diena = ceturtdiena

ceturtdiena _____ _____

_____

piektā + diena = piektdiena

piektdiena _____ _____

_____

sestā + diena = sestdiena

sestdiena _____ _____

_____

svētā + diena = svētdiena

svētdiena _____ _____

_____

Apgūsti sejas daļu nosaukumus!

Izmanto vārdu sarakstu un uz zīmējumā esošajām līnijām uzraksti zilā krāsā esošos nosaukumus!

acs	auss	deguns	kakls	lūpas	mati	mēle
mute	piere	uzacs	vaigs	zobi	zods	

Tad zīmējumam pievieno jaunas līnijas un uz tām uzraksti sarkanā krāsā esošā vārdu saraksta! Ja nepieciešams, papildini zīmējumu!

bedrīte	celiņš	deniņi	nāss	pakausis	plakstiņš
skropsta	zīlīte	žoklis			

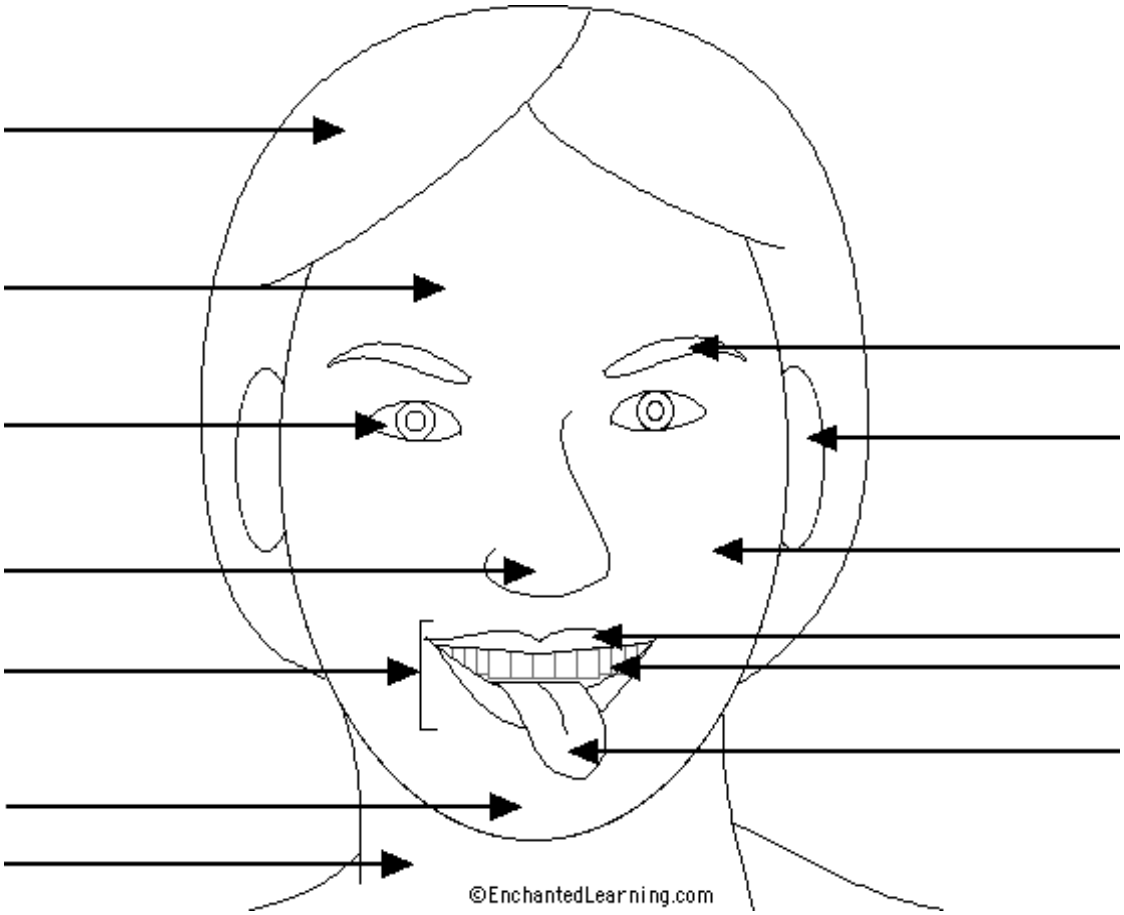

Savieno lietvārdus!

Ja teikumā divi lietvārdi ir viens otram blakus, bieži pirmais lietvārds ir ģenitīva locījumā jeb atbild uz jautājumu *kā?*

Veido teikumus ar sejas daļu nosaukumu lietvārdiem! Pirmais lietvārds būs ģenitīvā, otrais lietvārds būs locījumā, kas piemērots šim teikumam.

A. Pirmais lietvārds ir vienskaitlī:

1. *mute kaktiņš*
Mārai _____ _____ ir bedrītes.

2. *mēle kārpiņa*
Latviski "tastebuds" saucas _____ _____.

3. *kakls garums*
Žirafes _____ _____ nepārspēj neviens dzīvnieks.

B. Pirmais lietvārds ir daudzskaitlī:

4. *vaigi kauli*
Mārai ir izteikti _____ _____.

5. *zobi veselība*
Mārai ir svarīgi rūpēties par _____ _____.

6. *mati celiņš*
Lai sapītu bizes, Māra izveidoja _____ _____.

7. *lūpas krāsa*
Māras vecāki viņai neļauj lietot _____
_____.

C. Grūtāki teikumi! Pirmais lietvārds ir daudzskaitlī:

8. *acis krāsa*
Māras _____ _____ ir dzidri zaļa.

9. *acis plakstiņi*
_____ _____ malās ir skropstas.

10. *ausis ļipiņas*
Vecākas meitenes savās _____ _____ izdur caurumus un liek auskarus.

Vēlēšanās

Stāstā teikts: ,,ja cilvēks nošķaudās trīs reizes pēc kārtas, viņš drīkst kaut ko vēlēties." Iedomājies, ka esi trīs reizes nošķaudījies. Ko tu vēlētos?

Pieraksti savas vēlēšanās! Tad paskaidro, kāpēc vēlētos tieši šīs lietas! Ko tu darītu, ja vēlēšanās piepildītos?

1. vēlēšanās

_____

_____

Ko es darītu?

_____

_____

_____

2. vēlēšanās

_____

_____

Ko es darītu?

_____

_____

_____

3. vēlēšanās

_____

_____

Ko es darītu?

_____

_____

_____

Teicieni

Ko saka dažādās zemēs, kad kāds šķauda? Pieraksti katram teicienam atbilstošo vietu! Ja nevari izdomāt, skaties apakšā esošajās pareizajās atbildēs ar jauktiem burtiem!

Portugāle	Amerika	Ķīna	Indija	Itālija	Vācija
Krievija (bērnam)		Austrumāfrika		Latvija	Arābu valstis
Francija		Dienvidamerika			

A. Dievs palīdz! _____

B. Uz veselību! _____

C. Lai slavēts Dievs! _____

D. Dzīvo labi! _____

E. Audz liels! _____

F. Lai tu dzīvotu 100 gadus! _____

G. Lai piepildās jūsu vēlmes! _____

H. Bless you! _____

I. Pirmo reizi šķaudot: Veselību!, otro reizi: Bagātību! trešo reizi: Mīlestību! _____

J. Prieku! _____

K. Dzīvo! _____

L. Veselību! _____

****

Atbildes:

A. TJIAVLA
B. IJCĀVA
C. RUBĀA STSILAV
D. AJDNII
E. VRKIEJAI
F. NĪAĶ
G. NJIFACAR
H. KARMAEI
I. MAKDIVIDAREEN
J. IIJALĀT
K. GEUTĀPOLR
L. AAĀUUIKSRTFRM